

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна робота в громаді» для здобувачів вищої освіти галузі знань **23 «Соціальна робота»** спеціальності **231 «Соціальна робота»** освітньої програми «Соціальна робота».

Розробник: Жиленко Р.В., к.і.н., доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи,

протокол № 12 від « 01 » липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від « 01 » липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 5,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 165	3	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 95	6	7
	Лекції:	
	34	10
	Практичні (семінарські):	
	30	8
Вид підсумкового контролю: іспит	Індивідуальна робота:	
	30	30
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	71	117

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Серед широкого кола знань, якими повинні оволодіти майбутні соціальні працівники, провідне місце займають методи соціальної роботи, зокрема соціальна робота в громаді. Ця розробка повинна допомогти студентам оволодіти теорією, методикою та практикою роботи в громаді.

Мета курсу «Соціальна робота в громаді» – засвоєння студентами теорії та практичних навичок соціальної роботи в громаді.

Завданням дисципліни є

- Висвітлити основні теоретичні підходи до соціальної роботи в громаді;
- Розвинути навички студентів щодо самостійної організації, планування та здійснення соціальної роботи в громаді;
- Навчити студентів здійснювати оцінку та забезпечувати сталість процесів у громаді;
- Навчити студентів виявляти та забезпечувати організаційні потреби громади.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів (ЗК1);

знання і розуміння предметної області та розуміння професії, базових понять соціальної роботи (ЗК2);

здатність вчитися і бути сучасно навченим, до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації (ЗК4);

здатність працювати у команді, виконувати дослідження в групі під керівництвом лідера; здатність дотримання строгих вимог дисципліни, планування та управління часом (ЗК7);

здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК9);

уміння застосувати на практиці базові та інструментальні цінності соціальної роботи, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності (ФК1);

бути готовим до участі у здійсненні управлінських заходів для вирішення ситуацій, які утруднюють соціальне функціонування окремих індивідів, сімей, груп, громад (ФК2);

бути здатним до координації зусиль різних організацій соціальної сфери щодо вирішення соціальних проблем і завдань в інтересах соціального захисту груп ризику (ФК3);

володіння навичками аналізу соціального та фізичного середовища, інфраструктури забезпечення благополуччя різних груп населення (ФК-4);

уміння оформляти і представляти результати науково-дослідницької і науково-прикладної роботи у відповідності із нормативними документами та стандартами (ФК7);

володіння навичками диференціації соціальної роботи з клієнтами з врахуванням їх національно-культурного, вікового, гендерного і соціального статусу та індивідуально-психологічних характеристик (ФК12);

організація і проведення заходів з профілактики соціальних проблем, які порушують нормальну життєдіяльність особи, сім'ї, групи, громади та суспільства в цілому (ФК13);

здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі соціології, психології, медицини, педагогіки, права, менеджменту та ін. наук для діагностики, прогнозування, проектування і моделювання соціальних процесів і явищ у контексті соціального захисту населення, з метою максимізації соціальних ресурсів у відповідності до потреб та інтересів користувачів послуг (ФК14);

застосування технологій професійного втручання, здійснення соціально-правового захисту та представництво інтересів клієнтів (ФК15);

уміння налагоджувати, підтримувати і розвивати міждисциплінарне професійне співробітництво, корпоративну відповідальність на основі знання системи органів і служб, які задіяні до роботи із складними життєвими обставинами клієнтів (ФК16);

розробка і впровадження інформаційно-просвітницьких програм та соціальної реклами (ФК18).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

OK1.2.7 Основи волонтерської діяльності

OK1.2.10 Теорія соціальної роботи

OK1.2.19 Вступ до спеціальності

OK1.2.23 Ознайомча практика

OK1.2.24 Психолого-педагогічна практика

4. ОЧКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОПП вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.	ПРН5
Розробляти проекти, перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.	ПРН6
Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом; використовувати вітчизняний і зарубіжний досвід.	ПРН14
Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад.	ПРН18
Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.	ПРН20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Теоретично, на основі планування шляхом участі, аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин конкретної громади, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки для сталості громади.	ПРН5
Розробляти шляхом участі конкретні проекти, перспективні (стратегічні) та поточні (операційні) плани громади, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.	ПРН6
Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах громади; творчо використовувати вітчизняний і зарубіжний досвід для потреб конкретної громади.	ПРН14
Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних та соціально-демографічних груп в громаді. Застосовувати методи залучення.	ПРН18
Виявляти сильні сторони і потенціал громади, залучати людські, культурні, економічні, соціальні, природні ресурси громади для розв'язання проблем, виходу із складних життєвих обставин.	ПРН20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;
- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит у формі усної відповіді.

Результат екзаменаційного контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит. Максимальна оцінка за усну відповідь на іспиті – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	Модульна контрольна робота	Сума
10	20	20	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T1	T2	T3	T4	Модульна контрольна робота	Сума
10	20	10	10	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
Самостійна робота	1	10	1	10
Тестування	2	20	2	20
Доповідь на практичному занятті	2	10	2	10
Реферат	1	5	1	5
Підготовка і демонстрація презентації на визначену тему	2	5	2	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (1 теоретичне завдання, максимальна кількість балів за 1 завдання – 10 балів): 0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 4 – 6 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, але не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 7 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання практичних завдань на модульній контрольній роботі (10 тестових завдань, максимальна кількість за 1 тестове завдання – 4 бали): 0 балів – студент надав неправильну відповідь на тестове завдання; 4 бали – студент надав правильну відповідь на тестове завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

40-50 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

30-39 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

20-29 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою.

10-19 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань.

1-9 бали – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Семестровий контроль з дисципліни здійснюється в усній формі за екзаменаційними білетами. Семестровий іспит проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни у повному обсязі. Підсумкова кількість балів виставляється за 100-бальною шкалою та за національною шкалою. Екзаменаційний білет включає три питання з різних тем, визначених робочою навчальною програмою дисципліни. Кожне запитання оцінюється окремо: 1-ше – 30 балів, 2-ге – 30 балів, 3-тє – 40 балів. Загальна оцінка виводиться як арифметична сума отриманих балів. Критерієм оцінки відповідей служить рівень володіння студентом навчальним матеріалом. Іспит вважається складеним за умови отримання не менше 60 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти соціальної роботи в громаді.

Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.

- Походження концепції соціальної роботи в громаді.
- Основні концепції, принципи та поняття соціальної роботи в громаді.
- Практичні моделі соціальної роботи в громаді.
- Труднощі процесу соціальної роботи в громаді.

Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.

- Концепція участі та її рівні.
- Волонтерство та його значення для соціальної роботи в громаді.

- Методи та інструменти залучення в соціальній роботі в громаді.
- Комунікації та їх значення для соціальної роботи в громаді.
- Зміст та значення партнерства для роботи в громаді.
- Проблема лідерства в соціальній роботі в громаді.
- Труднощі в процесі залучення в роботі з громадою.
- Проблема залучення незахищених та маргіналізованих груп до роботи в громаді.
- Конфлікти та їх значення для соціальної роботи в громаді.

Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.

- Планування шляхом участі та його відмінності від традиційного планування.
- Інформаційна база планування в громаді.
- Методи збирання інформації і громаді. Дослідження шляхом участі.
- Етапи та методи планування шляхом участі.
- Операційний план та план громади.

Модуль 2. Процес соціальної роботи в громаді.

Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.

- Реформа децентралізації в Україні, процес створення територіальних громад.
- Види та характеристика організаційних структур в громаді.
- Забезпечення соціальних послуг в територіальних громадах.
- Роль комерційних підприємств, соціальних підприємств, неприбуткових організацій, «організацій на основі громади» та неформальних груп у процесі соціальної роботи в громаді.

Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.

- Підприємницький підхід в соціальній роботі в громаді.
- Методи відбору місцевих ініціатив та підприємств громади.
- Аналіз здійсненності та бізнес-планування в громаді.
- Залучення ресурсів та фінансування ініціатив громади.
- Забезпечення фінансової сталості ініціатив громади.
- Соціальний аудит.

Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.

- Оцінювання як постійний процес в соціальній роботі в громаді.
- Оцінювання як процес управління змінами та забезпечення сталості.
- Підходи та інструменти процесу оцінювання ефективності соціальної роботи в громаді.
- Основні показники ефективності соціальної роботи в громаді.
- Сталість як принцип, процес та результат соціальної роботи в громаді.
- Перешкоди у забезпеченні сталості процесу роботи в громаді.

Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.

- Концепція гендерного підходу в соціальній роботі в громаді.
- Гендерний аналіз та його методи.
- Гендерний підхід до аналізу ініціатив громади.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.	20	4	4		4	8
Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.	24	6	6		4	8
Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.	24	4	4		4	12
Модульна контрольна робота	2	2	0		0	0
Разом за модуль	70	16	14		12	28
Модуль 2						
Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.	24	4	4		6	10
Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.	24	4	4		4	12
Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.	25	4	4		4	13
Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.	20	4	4		4	8
Модульна контрольна робота	2	2	0		0	0
Разом за модуль	95	18	16		18	43
Разом:	165	34	30		30	71

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.	20	0	1		4	15
Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.	24	1	2		4	17
Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.	24	1	1		4	18

Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.	24	2	1		6	15
Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.	24	2	1		4	17
Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.	25	2	1		4	18
Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.	20	2	1		4	13
Модульна контрольна робота	4	0	0		0	4
Разом:	165	10	8		30	117

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.	4	1
2.	Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.	6	2
3.	Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.	4	1
4.	Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.	4	1
5.	Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.	4	1
6.	Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.	4	1
7.	Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.	4	1
Разом		30	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.	8	15
2.	Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.	8	17
3.	Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.	12	18
4.	Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.	6	15
5.	Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.	4	17
6.	Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.	4	18
7.	Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.	4	13
Модульна контрольна робота		0	4
Разом		46	117

6.5. Індивідуальна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Історія та теорія соціальної роботи в громаді.	4	4
2.	Тема 2. Залучення та участь громади в соціальній роботі в громаді.	4	4
3.	Тема 3. Планування та організація діяльності в громаді.	4	4
4.	Тема 4. Організаційна структура територіальної громади.	6	6
5.	Тема 5. Створення і функціонування підприємств громади.	4	4
6.	Тема 6. Оцінка та забезпечення сталості процесу соціальної роботи в громаді.	4	4
7.	Тема 7. Гендерні аспекти соціальної роботи в громаді.	4	4
Разом		30	30

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – офісні додатки, Інтернет, пошукові системи, електронні бібліотеки.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Академія праці та соціальних відносин. К.: Центр навч. літератури, 2005. 172 с.
2. Бойко А.М., Грига І.М., Кабаченко Н.В., Кравченко Р.І., Полтавець Д.В., Семигіна Т.В. та ін. Введення у соціальну роботу: навчальний посібник. К.: Фенікс, 2001. 288 с.
3. Економічний розвиток громади. Навчальний посібник / За заг. ред. Жиленко Р.В., Ільченко Н.В. Ужгород: ПП Данило С.І., 2007. 198 с.
4. Семигіна Т.В. Робота в громаді: практика й політика. К.: КМ Академія, 2004.
5. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
6. Слосанська, Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В.А.Поліщук. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с.
7. Соціальна робота / В.П. Андрущенко, В.П. Вех, М.П. Лукашевич, І.І. Мигович, І.М. Пінчук; Ін-т вищої освіти АПН України; Держ. центр соц. служб для молоді. К.: УДЦССМ, 2001. Кн. 1: Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть. 344 с.
8. Соціальна робота у громадах: методичні рекомендації до самостійної роботи / уклад. Т. В. Петренко. К.: НАУ, 2013. 52 с.

9. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В.А.Поліщук. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с
10. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник / уклад. Іващенко К., Коцур І. 2-ге вид., он. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. 114 с.
11. Соціальна робота / В.П. Андрущенко, В.П. Бех, М.П. Лукашевич, І.І. Мигович, І.М. Пінчук; Ін-т вищої освіти АПН України; Держ. центр соц. служб для молоді. К.: УДЦССМ, 2001. Кн. 2: Навчальний посібник. 440 с.
12. Соціальна робота / В.П. Андрущенко, В.П. Бех, М.П. Лукашевич, І.І. Мигович, І.М. Пінчук; Ін-т вищої освіти АПН України; Держ. центр соц. служб для молоді. К.: УДЦССМ, 2001. Кн. 3: 36. навч. програм. 332 с.
13. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І.Зверева, О.Безпалько, С.Харченко та ін.; за заг.ред.: І.Д.Зверевої, Г.М.Лактіонової. К.: ДЦССМ, 2004. 256 с.
14. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посіб. / А.Капська, О.Безпалько, Р.Вайнола, О.Вакуленко, О.Карпенко; Держ. центр соц. служб для молоді М-ва України у справах сім'ї, дітей та молоді; Ін-т соц. роботи та управління Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. К.: ДЦССМ, 2004. 362 с.
15. Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 450. Дата оновлення: 19.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-п#Text>
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 06.10.1998 р. № 163-XIV. Дата оновлення: 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
17. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. Дата оновлення: 28.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#Text>
18. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 18, ст.73.

Допоміжна література

1. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 28-40.
2. Лисенко І.М. Розвиток територіальних громад як умова формування громадянського суспільства в Україні (Doctoral dissertation). 2011.
3. Лиховид Д. Соціальні чинники самоорганізації територіальної громади. 2014.
4. Петренко Т.В. Методичні засади підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у громаді. 2014.
5. Повідайчик О., Жиленко Р. Методи досліджень у соціальній роботі. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2018. 162 с.
6. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / За ред. І.В.Козубовської, І.І.Миговича. Ужгород: УКМУ, 2001.
7. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні і за рубежом: Навчально-методичний посібник. Ужгород: Гражда, 2000.